

שיעור מספר 6
29 יולי - 4 אוגוסט

"עדיפות ההבטחה"

שבת אחר הצהריים

קיראו את הפסוקים הבאים לקראת שיעור השבת השבועי: גלטים 3:15-20;
בראשית 17-11:9; מתי 20-17:5; שמות 26-22:16; בראשית 6-1:15;

פסוק לשינון: " שְׁהָרִי אִם הַנְּחֻלָּה הִיא מִן הַתּוֹרָה, אֲזִי אֵינְנָה מְבַסְּסֶת עוֹד עַל הַהִבְטָחָה. אֲבָל בְּהִבְטָחָה הַעֲנִיק אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם אֶת הַנְּחֻלָּה. " (גלטים 3:18)

מישהו פעם שאל שאוליטיקאי "האם קיימת את כל ההבטחות שנתת במהלך קמפיין הבחירות?" הוא השיב "כן... טוב, לפחות את כל ההבטחות שהתכוונתי לקיים".

מי לא מצא עצמו, בזמן כזה או אחר, בצד אחד או השני של הבטחה ריקה? מי לא היפר הבטחתו, או סבל מחוסר קיום הבטחה שניתנה לו? לעתים אנשים נותנים הבטחה, בכוונה מלאה לקיים אותה, אך מאוחר יותר הם מגלים שלא יכולים הם לקיימם. אחרים נותנים הבטחה בידיעה מלאה שהכל זה שקר.

למזלנו, הבטחותיו של אלוהים הן מסוג אחר לחלוטין. דבר אלוהים הוא אמין, בטוח ובלתי משתנה. "אף-דַּבְּרָתִי אף-אֲבִיאָנָה יִצְרָתִי אף-אֶעֱשֶׂנָה" (ישעיהו 46:11).

בשיעור זה, שאול מפנה את תשומת ליבנו ליחסים שבין הבטחת אלוהים לאברהם לבין החוק שניתן לישראל 430 שנה לאחר מכן. כיצד ניתן להבין את היחס בין השניים, ומה ההשלכות שיש לו על לימוד הבשורה?

*לימדו את השיעור השבועי לקראת שבת ה-5 באוגוסט.

חוק ואמונה (גלטים 18-15: 3)

גם אם מתנגדיו הודו כי חייו של אברהם מאופיינים בעיקר באמונה, שאול ידע כי עדיין יהיו להם שאלות מדוע אלוהים נתן את החוק לישראל כארבע מאות שנה אחרי אברהם. האם מתן החוק אינו מבטל את ההתנהלות הקודמת?

מה הטעם באנלוגיה של שאול בין צוואתו האחרונה של אדם לבין הברית שלו עם אברהם? גלטים 18-15: 3.

ברית וצוואה הינם בעיקרון דברים שונים. ברית היא בדרך כלל הסכם הדדי בין שני אנשים או יותר, המכונה לעתים קרובות "חוזה" או "אמנה". לעומת זאת, צוואה היא הכרזה של אדם אחד. בתרגום היווני של התנ"ך, תרגום השבעים, אף פעם לא נעשה שימוש במילה היוונית המשמשת להסכמים או חוזים (syntheke) כדי לתאר את הברית של אלוהים עם אברהם. המילה שבה משתמשים בהקשר זה היא מילה צוואה (diatheke). מדוע? כנראה משום שהמתרגמים הכירו בכך שבריתו של אלוהים עם אברהם איננה אמנה בין שני אנשים, שבה ניתנו הבטחות הדדיות. להיפך, הברית התבססה על רצונו של אלוהים בלבד. אין זכר למילים כמו "אם, או, אך". אברהם היה פשוט צריך לתפוס את אלוהים במילה.

שאול מעלה את עניין המשמעות הכשאולה של "רצון" ו"ברית" כדי להדגיש אפיונים ייחודיים של הברית בין אלוהים ואברהם. וכמו בצוואה של אדם, הבטחתו של אלוהים נוגעת למוטב מסוים, אברהם וצאצאיו (בראשית 5-12, גלטים 16: 3), ומשלבת ירושה (בראשית 8, 15, 17; 13; רומים 4: 13; גלטים 29: 3). החשוב מכל עבור שאול הוא טבעה הבלתי משתנה של הבטחת האל. כשם שאין זה אפשרי לשנות את צוואת האדם ברגע שהיא נכנסת לתוקף – מתן התורה באמצעות משה לא יכול לבטל את הברית הקודמת של אלוהים עם אברהם. הברית של אלוהים היא הבטחה (גלטים 16: 3), ואלוהים בפירוש אינו שובר הבטחות (ישעיהו 46: 11, עברים 6: 18).

החלף את המילה 'ברית' ב'הבטחה' בקטעים הבאים. מהו טבעה של 'הברית' בכל מקטע? כיצד תפיסת הברית של אלוהים כהבטחה הופכת את משמעות הקטע לברור יותר, וכיצד היא עוזרת לנו להבין טוב יותר את מהות הברית? (בראשית 17-11: 9, 18: 15, 17-21: 1). מה הדבר מלמד אותנו על אופיו של אלוהים ועל האופן שבו אנו יכולים לבטוח בו?

אמונה וחוק (רומים 3: 31)

שאלו התעקש בתוקף על עליונות האמונה במערכת יחסים של אדם עם אלוהים. הוא חוזר ואומר כי לא ברית מילה ולא שום מצווה אחרת אינה תנאי ראשוני לגאולה, "בְּקִיּוּם מִצְוֹת הַתּוֹרָה לֹא יִצְדָּק כָּל בֶּשָׂר" (גלטים 2: 16). יתר על כן, סימן ההיכר של המאמין הוא אמונה, ולא קיום מצוות (גלטים 3: 7). השלילה החוזרת של קיום מצוות התורה מעלה את השאלה "האם אין לחוק שום ערך, אם כן? האם אלוהים ביטל את החוק?"

האם מהסיבה שהגאולה ניתנת על ידי אמונה ולא על ידי קיום החוק, שאלו מתכוון לומר כי האמונה מבטלת את החוק? מה אומרים לנו הפסוקים הבאים? השווה בין רומים 3: 31 עם רומים 7: 12, 17: 8, 3 ומתי 20-17: 5.

הטיעון של שאלו ברומים 3 מקביל לדיון שלו על אמונה וחוק בגלטים. הוא חושש כי דבריו עשויים להוביל למסקנה שהוא מאדיר את האמונה על חשבון החוק, ושואל את השאלה הרטורית האם אנו מבטלים את החוק על-ידי האמונה? אם שאלו היה מעוניין לבסס את הרעיון כי החוק מבוטל כעת לאחר הצלב, כפי שאנשים טענו, זה היה הזמן לעשות זאת. אך שאלו לא רק מתנגד לרעיון זה, הוא למעשה קובע כי הבטלה שלו מקבעת ומחזקת את החוק!

"תוכנית ההצדקה על ידי אמונה מגלה את יחסו של אלוהים לחוק בדרישה ואספקת קורבן מכפר. אם הצדקה על ידי אמונה מבטלת את החוק, אזי אין שום טעם במותו המייסר של ישוע כדי לשחרר את החוטא מחטאיו, ובכך לפייסו עם אלוהים. בנוסף לכך, אמונה אמיתית בעצמה מרמזת על נכונות למלא את רצון האלוהים באורח חיים של ציות לחוקיו. אמונה אמיתית המבוססת על אהבה למושיע, בלב שלם, יכולה להוביל רק לצייתנות." ("The SDA Bible Commentary", כרך 6, עמוד 510).

חשבו על ההשלכות של מה היה קורה אם שאלו אכן היה מתכוון לכך שאמונה מבטלת את הצורך לשמור את החוק. האם, ניאוף, למשל, עדיין היה נחשב חטא, או גניבה, או אפילו רצח? חשבו כמה צער, כאב וסבל נוכל לחסוך מעצמנו אם רק נציית לחוק האלוהים. כיצד אתם או מקורביכם סבלו כתוצאה מאי ציות לחוקי אלוהים?

מטרת החוק

בגלטים 3:19-29 שאל מעניק הרבה יחס ל"חוק". לאיזה חוק בעיקר מתייחס שאל במקטע זה של הגלטים?

ישנם המאמינים כי המילה "עד" בפסוק 19 מעידה על כך שהחוק הזה היה זמני בלבד, וכי הקטע מתייחס לחוק הטקסי, משום שמטרתו של חוק זה הושלמה בצלב וכך הגיעה לסיומה. אף על פי שזה נשמע הגיוני, כנראה זו לא הייתה כוונתו של שאל בגלטים. חוקי התורה הטקסים והמוסרים "נוספו" בסיני בגלל החטא, אך כאשר נדון בשאלה הבאה נראה כי שאל מתייחס בראש ובראשונה לחוק המוסרי.

האם שאל אומר כי החוק התוסף? למה הוא התוסף, ומאיזו סיבה? השוו בין גלטים 3:19 ורומים 5:13,20.

שאל אינו אומר כי החוק התוסף לברית של אלוהים עם אברהם, כאילו היה איזה נספח לצוואה ששינה את ההוראות המקוריות. החוק היה קיים זמן רב לפני סיני (ראו בשיעור של מחר). הוא מתכוון לכך שהחוק ניתן לישראל במטרה אחרת לחלוטין. והיא – להפנות את העם בחזרה לאלוהים ולחסד שהוא מציע לכל הבא אליו מתוך אמונה. החוק מראה לנו את מצב חטאינו ואת הצורך שלנו בחסדו של האל. החוק לא נועד להיות איזושהי תכנית גיבוי של "רווח" הגאולה. להיפך, הוא ניתן כדי להגביר את העברות (רומים 5:20) כלומר, להראות לנו בבירור את החטא בחיינו (רומים 7:13). בעוד שחוקים טקסיים הצביעו על המשיח והדגישו את הקדושה ואת הצורך במושיע, החוק המוסרי הוא זה שחושף את האמת ומראה לנו כי החטא לא רק חלק ממצבינו הטבעי, אלא שהוא אכן מהווה הפרה של חוק האלוהים (רומים 3:20, 5:13,20), זו הסיבה לדברי שאל כי היכן שאין חוק, אין שם עבירה (רומים 4:15). "החוק עובד כמו זכוכית מגדלת. המכשיר לא מגדיל את מספר הכתמים המלוכלכים על הבגד, אבל גורם להם להתבלט יותר ומגלה כתמים נוספים אשר אי אפשר לראות בעין בלתי מזוינת" (ויליאם הנדריקסון, "New Testament Commentary, Exposition on Galatians", עמוד 141, (Grand Rapids, Mich.: Baker Book House, 1968).

כמה עתיק חוק האלוהים

האם ההצהרה של שאול כי החוק התווסף בהר סיני מעידה על כך שהחוק לא היה קיים קודם לכן? אם לא, אז מה ההבדל בין מה שהיה לפני ואחרי מעמד הר סיני? קראו בראשית 16:22-26; שמות 7:10, 26:5, 18:19, 9:5, 5:16;

אלוהים לא חשף את חוקו לאברהם ברעמים וברקים, ועונש מוות (שמות 10: 19 - 23). אם כן, מדוע אלוהים נתן את תורתו לבני ישראל באופן כזה? מפני שבמהלך השעבוד שלהם במצרים, בני ישראל איבדו את גדולתו של אלוהים ואת התקן המוסרי הגבוה שלו. כתוצאה מכך, הם היו צריכים להיות מודעים למידת חטאם ולקדושת החוק של אלוהים. ההתגלות במעמד הר סיני בהחלט עשתה זאת. למה מתכוון שאול כאשר אומר כי החוק התווסף עד שיגיע זה שאליו מכוונת ההבטחה? (גלטים 3: 16-19).

רבים הבינו מהקטע שהחוק אשר ניתן בהר סיני הוא זמני. הוא נכנס לתוקף 430 שנה אחרי אברהם ולאחר מכן הסתיים תוקפו כאשר הגיע המשיח. פרשנות זו עומדת בניגוד לדברי שאול על החוק באגרת אל הרומים ובקטעים אחרים במקרא, כגון מתי 19: 5-17. הטעות שחלק מהקוראים עושים לעתים קרובות עם קטע זה היא להניח כי המילה 'עד' בהכרח מרמזת על זמן מוגבל. אך זה לא המקרה. בתהילים 8: 112 נאמר "סְמוּךְ לְבוֹא יִרְא עַד אֲשֶׁר-יִרְאָה בְּצַרְיוֹ". האם זה אומר שכאשר הוא ינצח הוא יחל לפחד? בהתגלות 2: 25 ישוע אומר "בְּרַם הִחֲזִיקוּ בְּמָה שְׁיִישׁ לְכֶם עַד אֲשֶׁר אָבּוֹא". האם ישוע מתכוון כי ברגע שהוא בא איננו צריכים כבר להיות נאמנים לו? תפקידו של החוק לא הסתיים עם בואו של ישוע. הוא ימשיך להצביע על החטא כל עוד הוא קיים. מה ששאול רוצה לומר הוא כי בואו של ישוע מסמן נקודת מפנה מכריעה בהיסטוריה האנושית.

המשיח יכול לעשות את מה שהחוק אינו יכול – לספק מרפא אמיתי מהחטא, כלומר להצדיק חוטאים ולקיים בתוכם את החוק על ידי רוח הקודש. האם אי פעם חשבתם לעצמכם, אם אלוהים יעשה כך או כך בשבילי – לעולם לא אהיה עוד בספק או היסוס? אך מה דעתכם לגבי מעמד הר סיני – בני ישראל ראו עד כמה אלוהים נישא ורם, ובכל זאת מה הם עשו? מה זה אומר לנו על מהי אמונה אמיתית וכיצד עלינו לפתח אותה ולשמרה? (ראו קולוסים 2:6).

עליונות ההבטחה

”הוא האיש שְׁהִיהָ בְקֶהֱל בְּמִדְבָּר עִם הַמְּלָאךְ הַדּוֹבֵר אֵלָיו בְּהַר סִינַי וְעַם אֲבוֹתֵינוּ, הָאִישׁ שֶׁקֶבֶל דְּבָרֵי חַיִּים לְתֵת לָנוּ” (מעשי השליחים 38: 7)

בגלטים 3: 19,20 שאול ממשיך את חוט המחשבה כי החוק אינו מבטל את ברית החדש. זה חשוב מאחר שאם התיאולוגיה של יריביו היתה נכונה, זה היה אומר כי זה בדיוק מה שהחוק עושה. חשבו, מה יהיה מעמדנו כחוטאים אם נצטרך להסתמך על שמירת החוק בלבד על מנת להיוושע. היינו מוצאים עצמנו חסרי תקווה, בסופו של דבר. למרות כי פרטי ההערות של שאול בפסוקים אלה מסובכים, המסר העיקרי פשוט וברור: החוק הוא נובע מן ההבטחה, בגלל שהוא נתקבל באמצעות מלאכים ומשה. הקשר של המלאכים למתן התורה אינו מוזכר בספר שמות, אבל נמצא בכמה מקומות אחרים במקרא (דברים 2: 33, מעשי השליחים 7: 38,53, עברים 2: 2). בטימותאוס א' 5: 2 שאול משתמש במילה 'מתווך' בהתייחסו למשיח, אך הערותיו מרמזות כי הוא התבסס על דברים 5: 5, היכן שמשה אומר **”אֲנֹכִי עֹמֵד בֵּין-יְהוָה וּבֵינֵיכֶם בְּעַת הַהוּא לְהַגִּיד לָכֶם אֶת-דְּבַר יְהוָה”**.

עד כמה שמתן החוק בהר סיני היה מדהים, בנוכחות של אינספור מלאכים, ומשה אשר היה כמחוקק, מתן החוק היה עקיף. בניגוד מוחלט, הבטחת האל לאברהם ניתנה באופן ישיר (ולכן לכל המאמינים), כי לא היה צורך במגשר. בסופו של דבר, עד כמה שהחוק חשוב, איננו תחליף להבטחת הגאולה באמצעות חסד על ידי אמונה. נהפוך הוא, החוק עוזר לנו להבין טוב יותר עד כמה באמת הבטחה זו מופלאה!

תארו את אופי המפגשים הישירים של אברהם עם אלוהים. איזה יתרון היה במיידיות כזו עם אלוהים? בראשית 6-15, 18: 1-33, 22: 1-18.

היזכרו בכמה מפגשים נוספים שהיו לבני אדם עם אלוהים המופיעים במקרא: אדם וחוה בגן עדן (בראשית 3), סולם יעקב (בראשית 28), שאול בדרך לדמשק (מעשי השליחים 9).
אולי לא חוויתם משהו דרמטי כל כך, אך באילו דרכים אלוהים התגלה אליכם בחייכם? שאלו עצמכם האם יש משהו בחייכם האישיים אשר עשוי למנוע מכם את האינטימיות שאברהם חווה עם אלוהים. אם כן, באילו צעדים כדאי לנקוט בשביל לשנות זאת?

נקודות למחשבה

" בימי שעבודם איבדו בני ישראל במידה רבה את ידיעת ה' ואת עיקרי ברית אברהם. באמצעות גאולתם מבית עבדים במצרים ביקש הקדוש ברוך הוא לגלות לעמו את גבורתו וחסדו, כדי שילמדו לאהוב אותו ולבטוח בו. הוא הביא אותם לים סוף, כשהמצרים דולקים בעקבותיהם ודומה שאין להם דרך מילוט. כל זאת כדי שיוכחו בחוסר האונים המוחלט שלהם ובהזדקקותם לעזרתו; ואז הוא הציל וגאל אותם. אז נמלא ליבם אהבה והכרת טובה לאלוהים, וביטחון בכוחו לסייע להם. ה' גאל אותם משעבוד ומעול המצרים, ובכך קשר אותם אליו. אך הם עדיין נזקקו לאמיתה גדולה יותר שתיחרט על לוח ליבם. בשל עבודת האלילים וההשפעה הרעה שסבבו אותם, הם לא הבינו לעומק את קדושת ה', את חומרת החטא שגדש את ליבם, את חוסר יכולתם המוחלט לציית לתורת אלוהים בכוחות עצמם ואת הזדקקותם למושיע. היה צריך ללמד אותם את כל הדברים הללו. " – אלן ג' וייט, "אבות האומה ונביאי ישראל", עמוד 275.

"חוק האלוהים, שנאמר בגאווה עצומה מסיני, הוא ביטוי להאשמת החוטא. ביכולתו של החוק להוקיע את החוטא, אך אין בו שום כוח לחנינה או לגאולה. " – אלן ג' וייט, The SDA Bible Commentary, vol. 6, p. 1094

שאלות לדיון:

1. חשבו על כל נושא הבטחות, בעיקר אלה שלא קוימו. מה הרגשתם כלפי אנשים שלא קיימו את הבטחתם לכם? עד כמה זה משנה אם אדם התכוון לקיים הבטחתו ואז לא יכל לעשות זאת או שינה את דעתו, בין אם מראש היה ברור כי האדם הבטיח לשווא? מה קרה לרמת האמון שלך אחרי שהבטחה לא קוימה? כיצד אנו יכולים ללמוד להאמין לאלוהים ולבטוח בו מהפעם הראשונה?
2. כיצד אנו עלולים להסתכן מהסביבה ולאבד את ההבנה של האמיתות החשובות אשר אלוהים נתן לנו? כיצד נוכל להעלות את המודעות להשפעות השליליות של הסביבה, וכיצד לנטרל אותן?

סיכום: מתן החוק בהר סיני לא פסל את ההבטחה שאלוהים נתן לאברהם, וכן החוק אין שינה את תנאי ההבטחה. התורה ניתנה על מנת שאנשים יוכלו להיות מודעים למידת החטא האמיתית שלהם, ולהכיר בצורך שלהם בהבטחת אלוהים לאברהם ולצאצאיו.